

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІДПУСКУ ЛІКІВ БЕЗ РЕЦЕПТІВ У РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Г. Л. Панфілова*, І. А. Сокурєнко, Л.Г. Бобошко*****

Національний фармацевтичний університет*

Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету**

Донецькій національній медичній університет***

djuliya2211@gmail.com

У сучасному баченні в організації надання населенню ефективної фармацевтичної допомоги та послуги все більш важливу роль відіграє безрецептурний відпуск лікарських препаратів (ЛП). При цьому слід зазначити, що за умов посилення тенденцій до комерціалізації фармацевтичного ринку (ФР), яке активно лобюються виробниками ліків, а також за умов впровадження концепції відповідального самолікування організація безрецептурного відпуску ліків споживачам постає як проблемне питання, яке потребує постійного перегляду у відповідності до вимог сьогодення. Означене й обумовило мету проведення наших досліджень.

Мета дослідження полягала в проведенні аналізу сучасного досвіду відпуску ліків без рецептів лікаря у різних країнах світу.

За результатами систематизації та узагальнення даних спеціальної літератури можна стверджувати про наступне. У міжнародній фармацевтичній практиці безрецептурні препарати або ОТС-препарати (англ. over the counter – без пропису) формують потужну сукупність ЛП, які клієнти аптеки можуть придбати без попередньої консультації з лікарем та рецепту. Тому, враховуючи комерційну привабливість безрецептурних ліків, питання організації їх раціонального відпуску стосується широкого кола суб'єктів ФР у будь-якій країні. Це й державні регулюючі органи, представники фармацевтичних компаній та фірм, в т. ч. з іноземним капіталом, рекламні агенції, споживачі, представники медичних закладів, управлінці охорони здоров'я, аптечні працівники тощо. Суттєві зміни, які спостерігається зараз у споживання ЛП яскраво продемонстровані у дослідженнях, результати яких представлені у спеціальній літературі. Так, понад 50,3% клієнтів аптечних закладів при відчутних симптомах нездужання, у переважній більшості, спираються на власний досвід в лікуванні захворювань, 23,6% – звертаються за порадою до рідних або близьких, 8,7% – використовують інформацію, яка представлені у засобах масової інформації (ЗМІ), 7,2% – радяться з провізором або фармацевтом та лише 10,2% одразу же звертаються до лікаря за допомогою. Враховуючи вищесказане можна стверджувати, що загальний відсоток (%) людей, які займаються самолікуванням складає 89,9%. На жаль, як стверджують дані власно проведеного опитування відвідувачів аптек в Україні, % людей які самостійно приймають рецептурні ЛП сягає 56,0%. Тобто, кожен другий відвідувач аптеки придбає рецептурні ліки без рекомендацій сімейного лікаря, терапевта або

вужького спеціаліста. Особливе занепокоєння викликає той факт, що самолікуванням займалися 74,5% опитаних респондентів. Неможливо не відмітити, що питання безконтрольного самолікування бентежать не лише лікарів, а й самих відвідувачів аптек. За даними обробки анкет нами встановлено, що кожен другий відвідувач стикався з негативними проявами після прийому ЛП, які він придбав самостійно в аптеці без рецепта лікаря. Найбільш поширеними проявами побічних дій були шкірні реакції (35,0% опитаних), задуха (27,0%), судоми (20,0%). Кожному другому пацієнту, якій мав означені прояви побічних дій ЛП прийшлося звернутися за допомогою до лікаря.

У ХХІ ст. за умов активного розвитку високих інформаційних технологій стали стрімко підвищується обізнаність та освіченість людей з питань охорони здоров'я, підтримки якості життя. Відвідувачі аптек найчастіше вже не бажають сліпо слідувати медичним рекомендаціям, а прагнуть до активного управління своїм здоров'ям та процесом самого лікування. Наслідком цього, стало активне просування технологій «відповідального самолікування». У класичному визначенні, «відповідальне самолікування» постає, як застосування безрецептурних ЛП, які знаходяться у вільному продажі, для профілактики й лікування порушень самопочуття і симптомів, які хворі можуть легко розпізнати самостійно. Активний розвиток парадигми відповідального самолікування також сприяла наявність великої кількості найменувань ЛП, які зараз активно пропонуються в аптечних закладах. Як свідчить досвід деяких країн, безрецептурні ЛП можна придбати не лише в аптеці, а й наприклад, у супермаркетах, торгових центрах, автозаправках, маленьких магазинах тощо. Слід зазначити, що по різних країнах існують відмінності у визначенні статусу того, або іншого ЛП. Так, у відповідно до даних, які представлені Association of the European Self-Care Industry деякі найменування ЛП можуть бути легко віднесені до рецептурних, наприклад, у Республіці Польща, а у Німеччині будуть безрецептурними. Наприклад, у Швейцарії, а також з 2009 р. у Польщі та Німеччині, без рецепта відпускається таких відомий препарат, як Омепразол. Він застосовується у лікуванні печії у дозуванні 20 мг. При цьому, існують відмінності у відпуску також відомого препарату, а саме Ранітидину. У Німеччині та Швейцарії (з обмеженням максимального значення №12 таблеток в упаковці) Ранітидин належить до безрецептурного переліку ЛП. У Польщі, в той час, максимальне значення безрецептурного відпуску становить 150 мг. Якщо аналізувати практику відпуску ЛП в Україні, то Ранітидин входить до складу виключно рецептурної групи препаратів, незалежно від того в якому дозуванні зазначений препарат представлений та стільки доз в одній упаковці. Обсяги роздрібної реалізації Ранітидину в Україні у дозуванні 150 мг № 10 за показником Moving annual total до червня 2020 р. дорівнювали 33,1 млн грн.

Наприкінці проведених досліджень можна стверджувати, що питання організації ефективного відпуску ЛП без рецептів лікарів у кожній країні треба розглядати у відповідності до особливостей надання населенню медичної та фармацевтичної допомоги, а також й комплексу відповідних послуг.